

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าของประเทศ เป็นผลมาจากการพัฒนาองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ของประเทศ อันได้แก่การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนการพัฒนาการศึกษาของมวลชน แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการเร่งรัดพัฒนาประเทศก็คือ การพัฒนาการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานอันสำคัญยิ่งสำหรับความเจริญของสังคมและประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ 2521 : หน้าคำนำ) เนื่องจากการศึกษาเป็นระบบซึ่งมีหน้าที่พัฒนากำลังคน สำหรับไปพัฒนาประเทศโดยตรง ระบบการศึกษาในปัจจุบันเน้นหนักถึงความเจริญงอกงาม และประสบการณ์ของผู้เรียน โดยมุ่งให้ผู้เรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง มีนิสัยรักการอ่าน และรักการศึกษาค้นคว้าอยู่ตลอดเวลา ตามนโยบายแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับพุทธศักราช 2520 (แผนการศึกษาแห่งชาติ 2520 : 3) ระบุว่า การศึกษาเป็นขบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

ระบบการศึกษาในปัจจุบันได้เน้นหนักไปในทางพัฒนาความเจริญของแต่ละบุคคลตามความสนใจและความถนัด พลเมืองตามแผนการศึกษาใหม่นี้จะได้รับการฝึกฝนให้มีนิสัยใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ รู้จักฝึกทักษะ คิดเป็นและแก้ปัญหาได้ สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องปลูกฝังตั้งแต่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียน หรืออยู่ในวัยเรียน เพื่อนำไปใช้พัฒนาตนเองและสังคมในโอกาสต่อไป

สำหรับในโรงเรียนนั้นแหล่งที่สามารถพัฒนาการศึกษาของนักเรียนได้เป็นอย่างดีก็คือห้องสมุด การจัดตั้งห้องสมุดภายในโรงเรียนจะช่วยให้การจัดการศึกษามุ่งเป้าหมายที่ต้องการได้ง่ายขึ้น และประสบผลสำเร็จในระยะยาว ความรู้ที่ได้จากห้องเรียนโดยมากเป็นเพียงสั่งเขป เพราะเวลาสอนมีจำกัด นักเรียนสามารถขยายความรู้ของตนออกไปด้วยการศึกษาค้นคว้าและอ่านเพิ่มเติมได้โดยอาศัยบริการของห้องสมุด ห้องสมุดจึงสามารถช่วยปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและการค้นคว้าด้วยตนเองให้กับนักเรียน และจะสามารถช่วยเหลือครู อาจารย์ในด้านการสอนอีกด้วย เพราะครูอาจารย์จำเป็นต้องขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ รู้จักนำเทคนิคอุปกรณ์ใหม่ ๆ มาใช้ในการสอน รวมทั้งปรับปรุงวิธีการสอนให้นักเรียนมีความสนใจในบทเรียน หากครูอาจารย์ไม่สนใจในเรื่องนี้ก็จะทำให้ความรู้ไม่ตกงาน

ส่งผลให้นักเรียนได้รับความรู้ในขอบเขตจำกัดด้วย ดังปรากฏในการอภิปรายเรื่องบทบาทของห้องสมุดกับการปฏิรูปการศึกษาว่า "ประเทศในเอเชียที่ครูอ่านหนังสือน้อยที่สุดคือประเทศไทย เพราะกิจการห้องสมุดยังไม่เจริญ ปัญหาที่ประสบในชั้นอุดมศึกษา คือ นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีความรักเรียน มีความรู้รอบตัวน้อยมาก ซึ่งความจริงเป็นมาตั้งแต่สมัยมัธยมศึกษา นักเรียนไม่รู้จักใช้ห้องสมุดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษา" (ลมูล รัตตากร 2519 : 464) เนื่องจากห้องสมุดมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จึงเป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบันว่า ห้องสมุดเป็นองค์ประกอบที่สถานศึกษาทุกแห่งจะขาดเสียมิได้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2509 : ก)

แม้ว่าห้องสมุดจะมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพียงใดก็ตาม ถ้าปราศจากซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่ง นั่นคือ "บรรณารักษ์" แล้ว ห้องสมุดก็ไม่สามารถจะดำเนินไปได้ด้วยดี ดังที่ ทวี มุขระโกษา และชลัช ลีวัฒนดิษ (ทวี มุขระโกษา และชลัช ลีวัฒนดิษ 2511 : 1) กล่าวไว้ว่า การจัดตั้งห้องสมุดนั้นไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ ความสำคัญย่อมอยู่ที่ตัวบุคคลก่อนเรื่องอื่นใด เพราะห้องสมุดเป็นที่รวบรวมสรรพวัสดุ สำหรับการศึกษาค้นคว้าจำนวนมากมาย หลายสาขาวิชา ถ้าวัสดุเหล่านั้นไม่ได้มีการจัดแยกหมวดหมู่และการจัดเก็บไว้อย่างเป็นระเบียบแบบแผน ก็เป็นการยากที่ผู้ใช้จะค้นหาสิ่งที่ต้องการได้ ยิ่งถ้าเป็นห้องสมุดขนาดใหญ่ และผู้ใช้ไม่ทราบวิธีค้นหาวัสดุก็จะไม่สามารถค้นพบสิ่งที่ต้องการได้เลย ครูบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดจึงถือได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่ทำให้กิจการห้องสมุดดำเนินไปได้ผลดี และดึงดูดผู้ใช้ ดังนั้นการจะพัฒนางานห้องสมุดให้เจริญก้าวหน้า สิ่งที่ต้องพัฒนาอันดับแรกและสำคัญที่สุดคือบุคลากรห้องสมุด ซึ่งได้แก่ครูบรรณารักษ์ (ธำรง แซ่วุ่น 2510 : 133)

ครูบรรณารักษ์ผู้ดำเนินงานห้องสมุด ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ มีความรู้พื้นฐานทั่วไปในวิชาการต่าง ๆ มีความรู้เรื่องหนังสือ และมีความรักในวิชาชีพนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรมีนิสัยในการให้บริการผู้อื่น หรือสามารถติดต่อกับบุคคลทุกวัยทุกระดับ เพื่อสามารถช่วยเหลือและแนะนำหนังสือแก่ผู้ใช้ห้องสมุดได้อย่างกว้างขวาง ตลอดจนบริหารงานในห้องสมุดให้ดำเนินไปอย่างถูกหลักการ (รัฐฉวน อินทรกำแหง และคนอื่น ๆ 2517 : 32)

ความจำเป็นที่ครูบรรณารักษ์จะต้องมีความรู้ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์นั้น นวลฉวี สุธรรมวงศ์ (2513 : 148) กล่าวว่า "งานห้องสมุดนั้นจำเป็นต้องใช้บุคคลที่

มีความรู้ทางวิชาชีพบรรณารักษ์มาปฏิบัติงาน นอกจากจะต้องมีความรู้ทางทฤษฎีแล้ว
 ครูบรรณารักษ์จะต้องได้รับการฝึกหัดปฏิบัติงาน ในระหว่างที่ทำการศึกษา ตลอดจนเรียนรู้
 ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้ในการทำงานให้ประสบผลดียิ่งขึ้น

ปัจจุบันนี้ โรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย กำลังส่งเสริมให้มีการจัดตั้งห้องสมุด
 ให้ได้มาตรฐาน เพื่อจะให้ให้บริการแก่ผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้งานห้องสมุดของ
 โรงเรียนดำเนินไปตรงตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ จึงจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงบุคลากร ที่มีความรู้
 ทางบรรณารักษศาสตร์ เพราะความรู้ดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานอันสำคัญยิ่งที่ทำให้การปฏิบัติงาน
 มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่ปัญหาสำคัญของห้องสมุดโรงเรียนในขณะนี้ก็คือ ปัญหาการขาดแคลน
 บรรณารักษ์ที่มีวุฒิ หรือมีความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ (Gelfand 1962 : 35 ; สุขุม
 เฉลยทรัพย์ 2519 : 42 ; ณรงค์ บ่อมนุปผา 2518 : 90 ; อุทพินธุ์ จิตราท 2519 : 106
 และอุทิน รวยอารี 2522 : 82) และครูบรรณารักษ์ที่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์อยู่ในระดับ
 ที่จะสามารถบริหารงานห้องสมุดได้เป็นอย่างดีนั้น ยังมีอยู่เป็นจำนวนน้อยมาก (สันติ ทองประ-
 เสริฐ 2522 : 143) จึงเป็นเรื่องที่น่าวิตกเป็นอย่างยิ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน
 ห้องสมุดโรงเรียนที่กำหนดในด้านวุฒิการศึกษา นอกจากนี้จากผลการวิจัยของอุทิน รวยอารี
 ก็ยังพบว่าครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมีความต้องการเพิ่มพูนความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์
 ในเรื่องต่าง ๆ ในระดับสูงมาก (อุทิน รวยอารี 2522 : 82)

สำหรับในด้านของจำนวนครูบรรณารักษ์นั้นปรากฏว่า ยังมีจำนวนไม่สอดคล้องกับงาน
 (บุญเรือน จันทศรีคำ 2518 : 76 ; อุทพินธุ์ จิตราท 2519 : 106 - 107 และ ลอง
 ใจชื่น 2520 : 101) ถึงแม้ว่าจะมีครูบรรณารักษ์เป็นจำนวนมากได้เรียนรู้ และรับการฝึก
 อบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์ไปแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากรัฐบาลไม่มีอัตราบรรจุให้ (สันติ
 ทองประเสริฐ 2522 : 141) ประกอบกับโรงเรียนมัธยมศึกษาของไทยโดยทั่วไปยังคงขาด
 แคลนครูอยู่เป็นอันมาก เมื่อเป็นเช่นนี้การบรรจุครูปริญญาบรรณารักษศาสตร์ในโรงเรียนระดับ
 ดังกล่าว จึงเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะแต่ละโรงเรียนย่อมจะต้องบรรจุครูสอนวิชาทั่วไปให้
 เหลือเพียงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ก่อนที่จะบรรจุตำแหน่งครูบรรณารักษ์เพื่อทำงานห้องสมุดเต็ม
 เวลา เนื่องจากภาระการเรียนการสอนในชั้นเรียนยังคงมีความจำเป็นอยู่มาก ในระบบการศึกษา
 ของไทยในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาของไทยขาดแคลนบรรณารักษ์
 ที่สำเร็จวิชาบรรณารักษศาสตร์ทำงานห้องสมุดเต็มเวลา (ณรงค์ บ่อมนุปผา 2518 : 3)

เมื่อเป็นเช่นนี้จึงยังผลให้ครูบรรณาธิการที่มีอยู่ในโรงเรียนส่วนใหญ่ ต้องทำงานหลายหน้าที่ (สุขุม เฉลยทรัพย์ 2519 : 43 และ สมาน ลอยฟ้า 2519 : 92) ทำให้ครูบรรณาธิการไม่มีเวลาเพียงพอที่จะดำเนินงานภายในห้องสมุดได้อย่างเต็มที่ (สุปาศี สีสลาภิรุ่งเรือง 2525 : ง)

จากการที่ครูบรรณาธิการในห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่ ดังได้กล่าวมาแล้วว่ามีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ แต่เพียงจำกัด ยังมีประสบการณ์น้อย และยังต้องทำหน้าที่เกือบทุกอย่างในห้องสมุด อีกทั้งยังมีภาระด้านการสอนด้วย (ณรงค์ ป้อมมยุปผา 2518 : 24, 91 ; สุขุม เฉลยทรัพย์ 2519 : 43 และ สมาน ลอยฟ้า 2519 : 92) ทำให้เกิดปัญหาคือ ทำบัตรรายการไม่ทันกับหนังสือที่เข้ามาใหม่ ทำให้มีหนังสือค้างที่ยังมิได้ทำบัตรรายการอยู่เสมอ (อรจิตร สุวรรณโพธิศรี 2518 : 147 และ อุททินธุ์ จิตราทรร 2519 : 109) ยังผลให้การจัดบริการอื่น ๆ ในห้องสมุดไม่มีประสิทธิภาพดีพอด้วย ทำให้การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนเป็นไปอย่างล่าช้า และไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งถ้าปล่อยให้ผ่านล่วงเลยไปก็จะทำให้เกิดปัญหาเหล่านี้ยากแก่การแก้ไขยิ่งขึ้น และจะทำให้ผลการจัดการศึกษาของชาติโดยส่วนรวมไม่บรรลุจุดหมาย

การนิเทศงานด้านห้องสมุดโดยมีศึกษานิเทศก์เป็นผู้ให้การนิเทศนั้น นับว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถช่วยครูบรรณาธิการได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการปฐมนิเทศ การสอนการใช้ห้องสมุด หรือการจัดดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน การนิเทศในด้านการปฐมนิเทศ และการสอนการใช้ห้องสมุดนั้น เป็นวิธีพัฒนาคุณภาพทางด้านวิธีการสอนแก่ครูบรรณาธิการโดยตรง ทำให้ครูบรรณาธิการสามารถนำเอาเทคนิค วิธีการสอนแบบใหม่ ๆ ที่ได้รับจากศึกษานิเทศก์ไปใช้ในการสอนการใช้ห้องสมุดให้นักเรียน นอกจากนี้ศึกษานิเทศก์ยังช่วยในการวางแผนด้านการเตรียมการสอน เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นการประหยัดเวลาแก่ครูบรรณาธิการ ส่วนในด้านการดำเนินงานห้องสมุดนั้น ศึกษานิเทศก์ย่อมสามารถที่จะช่วยแนะนำด้านวิชาการแก่ครูบรรณาธิการที่ต้องการได้ เช่นการวางพื้นฐานงานเทคนิคห้องสมุด วิธีการจัดนักเรียนช่วยงาน งานบริการและกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการบริหารงานห้องสมุด เป็นต้น ทั้งนี้เพราะศึกษานิเทศก์เป็นผู้มีประสบการณ์ และปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียนมาก่อน (กรมสามัญศึกษา 2519 : 10 - 11) ประกอบกับงานในหน้าที่ของการนิเทศนั้น

ทำให้ศึกษานิเทศก์มีโอกาสดูงานห้องสมุดมากมายหลายแห่ง สามารถเสนอแนวความคิดที่ได้จากการพบเห็นในระหว่างการนิเทศอันอาจก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานของห้องสมุดโรงเรียนอื่นได้เป็นอย่างดี ซึ่งก็จะเป็นการช่วยครูบรรณารักษ์ ซึ่งไม่มีความรู้ทางด้านห้องสมุด และทั้งยังไม่มีเวลาในการทำงานให้ห้องสมุดได้ทำงานด้านนี้ให้บรรลุความสำเร็จได้บ้างอีกด้วย

โรงเรียนบางแห่งแต่งตั้งบุคลากร ที่รับเข้ามาทำงานใหม่ ให้ทำงานในหน้าที่ครูบรรณารักษ์ (สันติ ทองประเสริฐ 2522 : 140) แม้ว่าครูเหล่านี้จะมีความรู้ เพราะได้ศึกษาทฤษฎีและแนวความคิดใหม่ ๆ แต่ยังคงขาดประสบการณ์ในการทำงาน การนิเทศงานห้องสมุดของศึกษานิเทศก์จึงสามารถให้แนวทางในการปฏิบัติงานแก่บุคคลดังกล่าวนี้ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การนิเทศงานห้องสมุดถือได้ว่าเป็นการศึกษาต่อเนื่องประเภทหนึ่ง ซึ่งจะช่วยเสริมความรู้และทักษะให้กับครูบรรณารักษ์ที่ทำงานมาเป็นเวลานาน ซึ่งอาจจะเกิดความเบื่อหน่าย และไม่กระตือรือร้นที่จะคิดริเริ่มโครงการ หรือกิจกรรมใหม่ ๆ ขึ้น การได้พบกับศึกษานิเทศก์ และได้รับการนิเทศงานห้องสมุดจะช่วยให้ครูบรรณารักษ์มีพลัง มีกำลังใจ และเกิดแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อสามารถทำงานได้ดีขึ้น

การได้รับการนิเทศ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อครูบรรณารักษ์ เพราะครูบรรณารักษ์เป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้กิจการห้องสมุดดำเนินไปได้ด้วยดี ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าครูบรรณารักษ์โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล ในกรุงเทพมหานครมีความต้องการการนิเทศงานห้องสมุดในด้านต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด และเปรียบเทียบการนิเทศที่ครูบรรณารักษ์เหล่านี้ได้รับกับที่มีความต้องการ เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาบุคลากรห้องสมุดโรงเรียนได้นำผลไปปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ได้มีผู้ให้ความสนใจเกี่ยวกับงานการนิเทศและทำการศึกษาในเรื่องของงานการนิเทศไว้พอสมควร ซึ่งผู้วิจัยสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

การนิเทศทางการศึกษา

การนิเทศทางการศึกษา ได้แก่การนิเทศตามรายวิชาต่าง ๆ ซึ่งเปิดสอนตาม

หลักสูตรมัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สามารถจำแนกออกได้ตามลักษณะของประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มที่ศึกษาความต้องการการนิเทศ เฉพาะของครูผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ มีผู้ทำการศึกษา 3 คน ดังต่อไปนี้

ปี พ.ศ. 2522 ทวี ชำนินอก ได้ศึกษาเรื่อง "ความต้องการการนิเทศการสอนวิชาภาษาไทยของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" โดยการส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทยทุกคน ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 8 แห่ง จำนวน 123 ชุด (ทวี ชำนินอก 2522 : ง - จ, 76 - 82) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้เพื่อศึกษาเฉพาะความต้องการการนิเทศการสอนในด้านต่าง ๆ ในวิชาภาษาไทย

ปี พ.ศ. 2525 เขียน จงฤทธิพร ให้ทำการศึกษาเรื่อง "ความต้องการการนิเทศการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ของครูวิทยาศาสตร์ ในเขตการศึกษา 5" โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 5 ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 25 จากจำนวนโรงเรียนทั้งหมดในแต่ละจังหวัด ในเขตการศึกษา 5 และส่งแบบสอบถามให้ครูวิทยาศาสตร์ทุกคนที่สุ่มมาได้ (เขียน จงฤทธิพร 2525 : 5, 54 - 57) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อศึกษาความต้องการการนิเทศการสอนด้านต่าง ๆ ในวิชาวิทยาศาสตร์

จึงอาจกล่าวได้ว่างานวิจัยของ ทวี ชำนินอก และเขียน จงฤทธิพร มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคล้ายคลึงกัน คือ ทำการศึกษาเฉพาะความต้องการการนิเทศของครูแตกต่างกันเพียงรายวิชาที่ทำการศึกษาเท่านั้น ผลการวิจัยในด้านของการนิเทศการสอนวิชาภาษาไทยปรากฏว่า อาจารย์สอนวิชาภาษาไทยในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความต้องการการนิเทศมากในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ คือ ความรู้ในเนื้อหาวิชาพื้นฐาน การจัดประชุมปฏิบัติการเพื่อสร้างโปรแกรมการสอนล่วงหน้า การปรับปรุงวิธีสอน การสร้างและการใช้อุปกรณ์การสอน การวัดและการประเมินผล ผู้สอนมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดเวลาไม่เหมาะสมกับเนื้อหาในหลักสูตร ขาดตำราเรียน เอกสารประกอบคำบรรยาย และอุปกรณ์ประกอบ

การสอน มีงานพิเศษทำมากนอกจากการสอน ชาติขวัญและกำลังใจในการทำงาน ในด้านของ การนิเทศการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูวิทยาศาสตร์ต้องการความช่วยเหลือในเรื่องการใช้หลักสูตร และเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ วิธีสอนและเทคนิคการสอน การออกข้อสอบ การวัดและประเมินผล นอกจากนี้ยังมีความต้องการในด้านคุณสมบัติของศึกษานิเทศก์ ซึ่งต้องเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ มีประสบการณ์ในการทำงานสูง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และยึดหลักประชาธิปไตยในการทำงาน จะเห็นได้ว่างานวิจัยทั้ง 2 เรื่อง ครูภาษาไทยและครูวิทยาศาสตร์ มีความต้องการการนิเทศสอดคล้องต้องกัน ในเรื่องของเทคนิควิธีการสอน และการวัดและการประเมินผล

ปี พ.ศ. 2523 ตติยา โสรัสสุชะโต ได้ศึกษาเรื่อง "ความต้องการการนิเทศของครูภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูผู้สอนวิชาภาษาไทย จำนวน 200 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 20 โรงเรียน (ตติยา โสรัสสุชะโต 2523 : ๖) วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบการนิเทศที่ได้รับ และการนิเทศที่ต้องการ โดยการทดสอบค่า t (t -test) วัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ นอกจากเพื่อศึกษาความต้องการการนิเทศของครูภาษาไทย และปริมาณการนิเทศที่ครูภาษาไทยได้รับแล้ว ยังทำการเปรียบเทียบปริมาณการนิเทศที่ครูภาษาไทยได้รับ และต้องการอีกด้วย ผลการวิจัยปรากฏว่าครูภาษาไทยได้รับการนิเทศอยู่ในระดับน้อยทั้งหมด แต่มีความต้องการการนิเทศอยู่ในระดับมากทั้งหมด ปริมาณการนิเทศที่ได้รับ และการนิเทศที่ต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทุกประเด็น

2. กลุ่มที่ศึกษาถึงความต้องการในการนิเทศของบุคคลหลายฝ่ายในโรงเรียน อันได้แก่ครูที่สอนรายวิชาที่ต้องการสอบถาม ครูคนอื่น ๆ ในโรงเรียน และผู้บริหารโรงเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้ ปี พ.ศ. 2521 วีรเวช ปะทะยศ ได้ศึกษาเรื่อง "ความต้องการการนิเทศวิชาพลศึกษา ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" ทำการวิจัย โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูใหญ่ และครูผู้สอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 120 คน (วีรเวช ปะทะยศ 2521: ๖, 90-94) วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาความต้องการการนิเทศวิชาพลศึกษาของครูใหญ่ ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา และเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศของครูใหญ่ และครูผู้สอน ทำการวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐานเลขคณิต แต่ละข้อโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่และครูผู้สอนวิชาพลศึกษามีความต้องการได้รับความช่วยเหลือจากพลศึกษานิเทศก์ และจากการวิเคราะห์ความแปรปรวน ปรากฏว่าความคิดเห็นของครูใหญ่ และครูผู้สอนวิชาพลศึกษาเกี่ยวกับความต้องการในการนิเทศไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ปี พ.ศ. 2524 พัทรี ศิลปไชย ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ความต้องการทางด้านการนิเทศของครูพลศึกษาโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา" โดยส่งแบบสอบถามไปยังหัวหน้าหมวดพลานามัยและครูพลศึกษา ซึ่งได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง (พัทรี ศิลปไชย 2524 : ง - ฉ) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการการนิเทศของครูพลศึกษาโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาทั่วประเทศ และเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการนิเทศของหัวหน้าหมวดพลานามัยกับครูพลศึกษา นอกจากนี้ยังทำการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูพลศึกษาแต่ละเขตอีกด้วย ข้อมูลที่ได้ นำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างของค่าตอบด้วยค่าที และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดพลานามัยและครูพลศึกษา มีความต้องการที่จะได้รับการนิเทศในการเปรียบเทียบความคิดเห็นของหัวหน้าหมวดพลานามัยและครูพลศึกษา พบว่าไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และในการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูพลศึกษาแต่ละเขต พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เช่นเดียวกัน

ในปีเดียวกันนี้ ธวัชชัย เทียงธรรม ได้ศึกษาเรื่อง "ความต้องการการนิเทศเทคโนโลยีการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 1" การวิจัยครั้งนี้มุ่งเพียงสำรวจความคิดเห็น และความต้องการการนิเทศเทคโนโลยีการศึกษาของครู-อาจารย์ ครูโสตทัศนศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 1 โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร ครูโสตทัศนศึกษา และครูผู้สอน มีความต้องการตรงกันในการที่จะให้มีการจัดการนิเทศเทคโนโลยีการศึกษาชั้นในโรงเรียน

การนิเทศงานด้านห้องสมุด

จากการศึกษาค้นคว้า พบว่ามีงานวิจัยเพียงเรื่องเดียวเท่านั้นที่ทำการศึกษาด้านนี้ ได้แก่ งานวิจัยของมาลินี ศุขปรีดี ในปี พ.ศ. 2517 ได้ศึกษาเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบงานนิเทศห้องสมุดโรงเรียนของกรมต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ" วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้เพื่อศึกษาถึงปัญหาและสภาพการต่าง ๆ ในการทำงานของศึกษานิเทศก์กรมต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ พบว่ามีกรณีศึกษาคณะห้องสมุดโรงเรียนระดับประถมศึกษา จนถึงห้องสมุดระดับวิทยาลัยครู ซึ่งมีหน่วยศึกษานิเทศก์ของกรมที่รับผิดชอบดำเนินการนิเทศรวม 3 กรม คือ กรมสามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษา และกรมการฝึกหัดครู ผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ของทั้ง 3 กรมนี้ เป็นรายบุคคลเพื่อที่จะทราบว่าศึกษานิเทศก์แต่ละกรมนี้มีวิธีการนิเทศ ปัญหา และผลการนิเทศเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังได้ออกแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ทั้ง 3 กรม ซึ่งได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้รู้ทัศนคติ ความต้องการและปัญหาของบรรณารักษ์ ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ศึกษานิเทศก์เข้าใจถึงความต้องการ ทัศนคติของบรรณารักษ์ต่อศึกษานิเทศก์ จากการศึกษาค้นคว้าของมาลินี ศุขปรีดี สรุปได้ว่า ศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุดของแต่ละกรมให้การนิเทศเฉพาะสถานศึกษาในสังกัดกรมนั้น ๆ แต่วัตถุประสงค์และความมุ่งหมายในการดำเนินงานจะตรงกัน คือ ต้องการให้ห้องสมุดในสถานศึกษาที่ตนรับผิดชอบได้มาตรฐานที่ดี หรืออย่างน้อยก็ได้มาตรฐานขั้นต่ำสุด นอกจากนี้ยังพบว่ากรณีศึกษาคณะห้องสมุดในสถานศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ทั้ง 3 กรม ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร พิจารณาจากสภาพห้องสมุดซึ่งส่วนใหญ่ยังอยู่ในสภาพไม่ได้มาตรฐานทั้งด้านการบริการและบุคลากร ปัญหาสืบเนื่องมาจากตัวศึกษานิเทศก์เอง และการนิเทศ (มาลินี ศุขปรีดี 2517 : ข - ค)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการนิเทศงานห้องสมุดด้านเนื้อหา และวิธีการนิเทศซึ่งครู-บรรณารักษ์โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครได้รับ
2. เพื่อศึกษาความต้องการการนิเทศงานด้านห้องสมุดของครูบรรณารักษ์ โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศกับการนิเทศงานห้องสมุดที่ครู-บรรณารักษ์โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครได้รับ

1 สมมุติฐานของการวิจัย

ครูบรรณารักษ์มีความต้องการการนิเทศมากกว่าการนิเทศที่ได้รับจากศึกษานิเทศก์ในทุกด้าน

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ ครูบรรณารักษ์ซึ่งเป็นหัวหน้าห้องสมุดรับผิดชอบในการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 98 โรงเรียน ทั้งนี้ไม่รวมถึงโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

✓ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ทำให้ทราบสภาพการนิเทศที่ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานครได้รับอยู่ในปัจจุบัน
2. เป็นแนวทางให้ศึกษานิเทศก์งานห้องสมุดได้ทราบถึงความต้องการการนิเทศงานห้องสมุดด้านต่าง ๆ เพื่อทำให้ศึกษานิเทศก์สามารถนิเทศได้ตรงตามความต้องการของครูบรรณารักษ์
3. จากผลของการวิจัยจะทำให้ผู้บริหารโรงเรียน และผู้บริหารระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับงานนิเทศห้องสมุดโรงเรียน ตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นของการนิเทศงานห้องสมุดแก่ครูบรรณารักษ์ และให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอัตราค่าจ้างของศึกษานิเทศก์ให้เพียงพอ เพื่อทำให้การนิเทศได้ผลดียิ่งขึ้น

✓ คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การนิเทศงานห้องสมุด หมายถึง คำแนะนำและความช่วยเหลือที่ครูบรรณารักษ์ได้รับจากศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับการทำงานห้องสมุด การสอนการใช้ห้องสมุด รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด

2. ศึกษานิเทศก์งานห้องสมุด หมายถึง ผู้รับผิดชอบการนิเทศงานห้องสมุด
สังกัดกรมสามัญศึกษา
3. ห้องสมุดโรงเรียน หมายถึง ห้องสมุดที่จัดบริการให้แก่นักเรียน ครู
อาจารย์ ในสถานับการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ทั้งตอนต้นและตอนปลาย
4. คุรุบรรณารักษ์ หมายถึง ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ทำหน้าที่ทางค้ำ
การบริหาร บริการ งานเทคนิค และงานอื่น ๆ ในห้องสมุด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย